

ANDRIUS TAPINAS
ŠARŪNAS ČERNIAUSKAS

PAGAUTI PALUČKA

POLITINĖ PUBLICISTIKA

PROLOGAS

Per du mėnesius publikavome penkis tyrimus apie pareigas einantį premjerą. Nuo palyginti paprastos istorijos apie valstybinio banko paskolą jo verslui – iki valandos trukmės finansinio detektyvo apie ežero dugne paskendusius neaiškios kilmės pinigus, nežinia iš kokių lėšų įgytus prabangius apartamentus ir ryšius su Baltarusijos oligarchų talkininkais Lietuvoje. Nuo „žmogiškos klaidos“ dešimtmetį nesumokant teismo paskirtos baudos – iki istorijos apie brolienės verslą ir europinius pinigus, po kurios į premjero giminės duris pasibeldė FNTT pareigūnai.

Visa tai – vos per du mėnesius. Suprantama, kodėl daugelis stebėjosi tokiais mūsų tempais ir atsirado tokių, kurie patikėjo sąmokslo teorijomis apie visą pluoštą iš anksto paruošto *kompromato*, kurį mums kažkas neva atnešė. O tikrovė – kur kas paprastesnė. Buvome du prietrankos, tinkamu laiku atsidūrę tinkamoje vietoje ir susidomėję Palucku dėl to vieno nelaimingo karpio, pagauto Tautvydo Barščio tvenkinyje.

Pirmas prietranka daugiau nei dešimtmetį tyrinėjo verslininkus ir įmones, niekam nepastebint besisukusias Palucko orbitoje. Antras prisiminė turįs puikius verslo žurnalisto įgūdžius, neatsispyrė smalsumui ir laiku pasitikrino pašto dėžutę. Apie tai ir papasakosime. Apie tai ir kur kas daugiau.

„Pagauti Palucką“ – tai istorija apie dešimtmetį darbo, kaip laivų mūšyje šaudant didžiausio kreiserio apylinkėse, bet į jį niekaip nepataikant. Tai pasakojimas apie purvinus prezidento rinkimų žaidimus, lydimus Baltarusijos diktatoriaus šešėlio. Tai istorija apie slepiamas turtingų ir įtakingų veikėjų

tapatybes bei neaiškios kilmės pinigus, vienur sušvintančius prabanga, kitur prašvinkstančius visais bomžyno aromatais.

O dar tai yra istorija apie tikėjimą Gintautu Palucku. Nes vienas iš dviejų premjero karjerą palaidojusių prietrankų iki pat 2025-ųjų buvo ištikimas Palucko fanas.

Ir tai dar ne viskas. Tai mudviejų dialogas, šaipantis vienam iš kito, geliant dėl arogancijos, užsispyrimo ir panašumo į Čiubaką iš „Žvaigždžių karų“. O galiausiai – tai istorija apie draugystę, kurią išaugino vienas karpis, vienas premjeras ir vienas galingiausių žurnalistinių tyrimų Lietuvos istorijoje.

Tai tikrų tikriausia istorija. Ir dėl to tai neįtikėtina.

PADĖKA

Knygą skiriame tiems, kam demokratija yra daugiau nei puslapis „Wikipedijoje“. Skiriame ją Lietuvos kultūros žmonėms, pažadinusiems apsnūdusį pilietiškumą. Skiriame ją Lietuvos žurnalistams, nustūmusiems šalin konkurenciją ir išvien stojusiems ginti laisvo žodžio. Skiriame ją dešimtims tūkstančių Lietuvos žmonių, su kuriais kartu turėjome garbės stovėti Nepriklausomybės aikštėje.

Dėkojame kolegoms žurnalistams. Iš „Verslo žinių“, iš „Redakcijos“, iš „Žinių radijo“, LRT, „15min“, „Delfi“ – visiems, kas leliamomis paluckiados savaitėmis neleido premjerui pabėgti nuo klausimų ir uždavinėjo naujus. Ačiū, kolegos. Ne konkurentai.

Taip pat dėkojame visai nuostabiai komandai, kuri paluckiados istorijoje tiesiogine to žodžio prasme liko už kadro: Danielei Patapaitei, Ignotui Puluikiui, Miglei Krancevičiūtei, Živilei Tiškevičiūtei, Aivarui Lukošui, Šarūnui Rudžiui, Patricijai Tumaitei, Andriui Švitrai, Sauliui Guobužui ir tūkstančiams žmonių, kurie palaiko „Sienos“ ir „Laisvės TV“ tyrimus.

Knygą taip pat skiriame ir Grikiui. Nes šuo gi nekaltas.

ANDRIUS IR ŠARŪNAS

„SVEIKINU, PREMIJERE“

Būtent tokią žinutę parašiau Gintautui Paluckui iškart po pirmo 2024 metų Seimo rinkimų turo. Neturėjau jokių iliuzijų, kad Vilija Blinkevičiūtė laikysis žodžio ir išsižadės patogaus europarlamentarės gyvenimo. Kaip ir daugelis aktyvių Lietuvos politinio gyvenimo stebėtojų – nė kiek neabejojau, kad antru numeriu socdemų sąrašė įrašytas Paluckas visą laiką buvo numeris vienas. Ir nė kiek dėl to nesijaudinau. Priešingai – linkėjau jam sėkmės. Ir prie tos sėkmės iš dalies prisidėjau.

Tai buvo tikrai ypatingi metai. Po dvylikos metų pertraukos apturėjau tokį rinkiminį sezoną, kuriame vieni politikos favoritų turėjo ne tik pliektis su oponentais, bet ir aiškintis dėl to, ką apie juos atkapsčiau. Ir šventė buvo dviguba – nes žurnalistiniai tyrimai tapo svarbiais akcentais ir prezidento, ir Seimo rinkimuose.

Idėja atgavinti prieš kelerius metus nutrūkusį bendradarbiavimą su Andriumi Tapinu ir „Laisvės TV“ iššovė kaip iš patrankos. Prezidento rinkimų kampaniją papuošėme tyrimu apie „žmonių advokatą“ Igną Vėgėlę ir jo šeimos verslą, laisvalaikio eksportuojantį *kondyškes* Kirgizijos įmonei, levituojančiai aštuonių aukštų pastato tryliktame aukšte.

Mūsų tyrimas turėjo nudžiuginti daugumą, jei ne visus Vėgėlės konkurentus prezidento rinkimuose. Galbūt labiausiai iš to išlošė Remigijus Žemaitaitis, nuskabęs tikrai nemažą kiekį potencialių Vėgėlės rinkėjų ir taip sužlugdęs „žmonių advokato“

viltis patekti į antrąjį turą. Bet jeigu Remyga ir džiaugėsi mūsų darbu – džiaugėsi neilgai.

Po poros mėnesių Andrius man padėjo užčiuopti keistus šviežiai iškeptos „Nemuno aušros“ partijos finansavimo mechanizmus. Būtent taip prisikasiau iki istorijos apie 50 gramų kokaino „FedEx“ voke ir... dosniausio žmogaus „Nemuno aušros“ kandidatų į Seimą sąrašė.

Ir arkliui aišku, kad tiek Žemaitaitis, tiek Vėgėlė į prezidentus kandidatavo ne dėl pergalės, o kurdami sau kuo didesnę matomumą prieš Seimo rinkimus, kurie ir buvo jų pagrindinis politinis tikslas. O mūsų tyrimai bent iš dalies sumažino „Nemuno aušros“ ir prieš „valstiečių ir žaliųjų“ prisišliėjusio „žmonių advokato“ politinį pagreitį.

Aišku, galite tikėti sąmokslu teorijomis, kad tyrimus apie *koksą* ir *kondyškes* užsakė konservatoriai. Bet jeigu ir buvo partija, kuri iš šių tyrimų turėjo apčiuopiamos naudos – tai buvo socialdemokratai. Nes tikrai ne konservatoriai, o socdemai buvo tas antras pasirinkimas, kurį svarstytų nuo Žemaitaičio ar Vėgėlės nususukusios populizmo aukos.

Triuškinanti LSDP pergalė, užsitikrinant daugiau nei 50 vietų naujos kadencijos Seime, man pirmiausia atnešė palengvėjimą. Buvo matyti, kad naujos koalicijos ašis bus formuojama tradicinės partijos, o politinė matematika jai bus lengva – priešingai nei tuo atveju, jei koaliciją tektų lipdyti su keliais ar keliolika mandatų mažiau turinčiais populistais.

Žinant, kad premjeru bus Paluckas, buvo dar ramiau. Nes mačiau jį kaip progresyvios kairiosios politikos atstovą – kilusį, kritusį, atsitiesusį ir aiškiai parodžiusį, kad turi stuburą. Taigi beliko sulaukti formalaus Blinkevičiūtės iliuzijos išsklaidymo ir oficialaus pranešimo apie tai, kad Lietuva premjero poste pirmą kartą turės jauną ir progresyvų socialdemokratą.

Tai nutiko spalio 30-ąją. Ir tai atrodė siaubingai.

Blinkevičiūtė skelė be konkurencijos blogiausią nekandidavimo į premjerus kalbą Lietuvos istorijoje. Žiūrėjau tiesioginę transliaciją ir nuoširdžiai stebėjau geležine Palucko savitvarda. Partijos veidas ir lyderė, kuri tave tuoj tuoj įvardins kaip savo įpėdinį, tavo epochą pradeda absoliučia komunikacine katastrofa. O tu visą laiką stovi šalia, patekdamas į kadra visose kamerose. Turbūt jauti didelę svetimą gėdą ir negali atsistebėti, kodėl teta Vilija per pusę metų akivaizdaus blefo taip ir nesugebėjo pasiruošti normalios kalbos, kurioje tave įvardintų naujuoju lyderiu. Ir nepaisant visko – išlaikai olimpinę ramybę, neparodydamas nė menkiausio signalo, kad tavo šventė sugadinta. Bravo!

Peržiūrėjęs visą „esu pensininkė“ kalbą, atėjau į *ofisėlio* virtuvę ir, kaip ir buvo galima tikėtis, patekau į virte verdančios politinės diskusijos įkarštį. Savaiame suprantama, kertiniai diskusijos elementai buvo du – Blinkevičiūtės komunikacinis fiasko ir būsimasis premjeras.

– Ko jūs taip *parinatės*? – įsikišau, pasitikėdamas savo politine kompetencija. – Taigi Paluckas – daug geresnis variantas.

Detaliai paaiškinau kolektyvui, kodėl esu toks užtikrintas, ir skėliau neprastą monologą apie tai, kad galėjom tikėtis krūvos blogų scenarijų, bet dabar – premjero Palucko dėka – galima prognozuoti, kad Lietuvoje pagaliau pradės veikti kažkas panašaus į tikrą kairiąją politiką. O tada atsidariau mesendžerį ir dar kartą parašiau Paluckui, išdidžiai primindamas, kad su premjero titulu jį pasveikinau prieš dvi savaites iki fakto.

Grįžau namo ir kiek ramiau atsidusau. Buvau tvirtai įsiparigojęs dirbti prie pirmos savo knygos ir debiuto vasario mėnesio Knygų mugėje. Būtent spalio 30-ąją – tą pačią oficialaus Blinkevičiūtės atsitraukimo nuo premjero kėdės dieną – sugalvočiau ir knygos pavadinimą. „Smarvė“. Bet tai buvo geriausia, ką su rankraščiu nuveikiau spalio mėnesį. Nes jau keletą kartų

suknisau visą darbo prie knygos grafiką, pasinerdamas vis į naujas neplanuotas politines istorijas ir niekaip negalėdamas atitraukti dėmesio nuo rinkimų.

Dabar visa tai baigėsi. Rinkimų rezultatai leidžia tikėtis stabilumo. Populistai didelio svorio Seime neturės. Socdemai galės ramiai dėliotis visai padorią koaliciją. O visa tai styguos kaip tik tas socdemų politikas, dėl kurio vertybių ir stuburo neturiu abejonių.

Taigi ramia širdim atsidėjau pirmos savo knygos rašymui. Ir net nebūčiau susapnavęs, kad po metų rašysiu kitą, – ir ji bus apie Gintautą Palucką.

Man 2024-ųjų metų rinkimai ir vienas po kito laužomi Vilijos Blinkevičiūtės ir visos socialdemokratų partijos pažadai nesukėlė tokio didelio šoko kaip Šarui. Po kelerių metų bendro darbo esu pastebėjęs, kad jis emociškesnis ir dar turi to idealizmo, aš santūresnis ir šiek tiek ciniškesnis mūsų politikų ir jų pažadų atžvilgiu. Jie juk žodžio žmonės – nori duoda, nori atsiima.

Socdemų pergalė atrodė neišvengiama kaip mirtis ir mokesčiai, tad toks tikrai ciniškas pagudravimas Blinkevičiūtei paliekant solidžią algą Briuselyje, o Paluckui perduodant valstybės valdymo vadžias, galėjo smarkiai supykdyti žmones, kurie ir taip nebalsavo už socialdemokratus, o daugumai LSDP rinkėjų per vieną ausį įėjo, per kitą išėjo. Kaip ir politinė santuoka su „Nemuno aušra“, dėl kurios į gatves protestuoti net kelis kartus išėjo – kas? Tikrai ne tie, kurie balsavo už LSDP.

Politologas Glenas Hewey dar prieš 20 metų rašė, jog kai politikai meluoja, tai yra elektorato kaltė, nes jie uždavinėja per daug klausimų.

Iš tikrųjų – nebūtų niekas klausinėjęs, o kas bus premjeras, jei laimėsite rinkimus, nebūtų reikėję ir meluoti.

Meluoja ne tik socdemai. Meluoja visi politikai. Tik reakcija yra dvejopa:

1. „Laikas viską gydo“, – Juozas Olekas laidoje pas Edmundą Jakilaitį.
2. „Jeigu meluoja mūsiškiai, tai jie nemeluoja, o tiesiog klysta ar tampa nesusipratimo aukomis, o jei meluoja tie kiti, tai jie yra antikristai ir ateina pasaulio pabaiga“, – čia jau mano paties citata.

Premjeru tapus Gintautui Paluckui vėlgi nebuvo toks entuziastas kaip Šaras ir žinučių *praimui* nerašiau. Šiaip mes su juo nemažai susirašinėdavome, bet santykiei atvėso prasidėjus „Skaidrinam“, o kai po volu pateko ir socdemų *wonderboy* Mindaugas Sinkevičius su tais dviem nelemtais televizoriais, kurių vienas kažkokiu stebuklingu būdu yra atsidūręs „Laisvės TV“, didžiajai daliai socdemų bendrauti su manimi pasidarė taip pat pavojinga kaip viduramžiais bendrauti su raupsuotaisiais.

Tačiau iš praeities buvau susidaręs neutraliai pozityvų poziciją į naująjį premjerą. Jis buvo įrodęs, kad gerai moka komunikuoti, nebėga nuo nemalonių klausimų, ne kartą kalbėjo apie būtinybę būti atviriems ir nekaltinti žiniasklaidos patiems prisidirbus. Vėliau pamatysite, kad Paluckas netgi ir užsistojo „Laisvės TV“, kai mus bandė pastatyti į vietą viena didelė televizija. Nesakysiu kokia, bet jos pavadinime yra skaičius.

Politinėse apžvalgose netgi rašiau, kad toks Blinkevičiūtės sprendimas gali būti Dievo dovana Lietuvai.

Ne dėl to, kad Paluckas būtų labai geras variantas, o dėl to, kad teta Vilija vykdomojoje valdžioje būtų labai labai blogas variantas.

Įsivaizduokite žmogų, kuris realiai 15 metų nieko nedirbo, o leido laiką sanatorijoje kitoje šalyje retkarčiais paburbėdamas, kad gimtinėje viskas vyksta blogai. Jis netobulėjo,

atitrūko nuo realybės, neturi suvokimo, kaip šiais laikais vyksta valstybės valdymo procesai ir tikrai nesiruošia arti per naktis, kad bent jau kiek nors pasivytų.

Ir tokį žmogų mes matytume vienos sudėtingiausių viešųjų įstaigų pavadinimu „Lietuva“ CEO poste? Paluckas irgi ne stebuklas, bet jis laikė ranką ant pulso, iš pirmos eilės matė, kaip vyko valstybės valdymo procesai ir kaip visai neblogas verslininkas turi *know-how*¹ ir šioje srityje. *Not great, not terrible*² – bent jau šiuo momentu būtų galima pakartoti sparnuotą serialo „Černobylis“ frazę.

O 2024 gruodį Paluckui suformavus Vyriausybę irgi vertinau ją pozityviai, mano balų skalėje naujieji ministrai netgi gavo geresnius įvertinimus negu buvusios Šimonytės vyriausybės ministrai.

Tada parašiau tokią frazę: „Dabar belieka palaukti dvejus metus ir 2026 gruodį įvertinti naujosios vyriausybės ir jos ministrų pusiaukelę. Jeigu, aišku, jie ją pasieks.“

Che...

Abu ne sykį susidūrėme su Gintautu Palucku įvairiose jo politinės karjeros stadijose. Nuo kylančios politikos žvaigždės iki nuteisto Deratizatoriaus. Nuo reabilituotis bandančio vice-mero iki politinės kairės reformatoriaus, kurio nesuprato nei rinkėjai, nei jo paties partija. Ir iki ministro pirmininko, kurio nuopuolį pradėjo tas vienas nelemtas karpis, sužvejotas Tautvydo Barščio ir Ričardo Malinausko draugijoje.

Jis laikėsi nuošaly nuo socdemus purčiusių skandalų. Žiniasklaidai palietus jo aplinką, įskaitant ir nuosavą brolių, jis nieko nedangstė, ragino nevengti atsakomybės. Jis nebuvo

1 Žinojimas ne tik ką daryti, bet ir kaip daryti. (Angl.)

2 Nei puiku, nei siaubinga. (Angl.)

konfliktiškas, elgėsi draugiškai – tiek prieš kameras, tiek pokalbiuose su žurnalistais. Jis atlapaširdiškai čiauškėjo apie aistrą žvejybai ir paukštininkystei, o kilus kokių nors klausimų dėl jo paties atsakydavo nedelsdamas ir išsklaidydavo visas abejones. Toks jis ir buvo. Draugas Paluckas. Iki momento, kai ilgus metu puoselėtas draugiško ir atviro politiko įvaizdis sugriuvo kaip kortų namelis.

Nepasakosime apie tai, kaip mes – du prietrankos, vienas žurnalistas, kitas visuomenininkas – per porą mėnesių išvertėme premjerą. Nes tikroji istorija vyko ne porą mėnesių, o keiliolika metų. Per tą laiką Paluckas iškilo, krito veidu į purvą, atsitiesė ir tapo vienu svarbiausių žmonių Lietuvos valstybėje. O mes visą tą laiką užsiėmėme savais darbais – vis priartėdami prie skeletų Palucko spintoje, bet nesuvokdami, kad visa tai susiję būtent su juo.

Tai nebus nei tyrimų atpasakojimas, nei faktų atkartojimas. Pirmiausia – tai Gintauto Palucko istorija. Pasakojimas apie jauną ir perspektyvų politiką, kuris greitai iškilo, greitai puolė, prisikėlė iš politinių lavonų ir tapo naujos politikos vėliavnešiu. O pasiekęs karjeros viršūnę parodė visiškai kitokį savo veidą.

Draugas Paluckas savo istoriją kūrė pats. O mes tik parašėme jos pabaigą.